ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ—18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԿՊՈՒՆԵՒԻՆՆԻ ԹԻՎ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2723

Ն.—Տ.—30—ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1880

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէջ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » » 2 1/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ և աւելի անգամներու համար զատ զատ կարգադրութիւն կը լինի։
Մէն մի թիւ 40 փարա արժէ։

ՄԱՐՄԱՐ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶԳՐԵԱՅ

ԹԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց համարու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տեսչին պիտի ուղղուի, Գալաթիա Սանարքէրլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորս խան։
Մասիսի գրասենեակը։
Ձանրաւ ծախքը ստացուած նամակ չընդունուիր։
Զատած նամակ, յղուած, եւ եւ չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊԱԼԻՍ 18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս սիւնս հասած հեռագիրներ

Բարեւոյ 29 սեպտ.

Իտալական նաւատորմին հրամայուած Իտալացի ծովագետը քիչ մնաց պիտի խեղդուէր։

Լոնտրա 29 սեպտ.

Զէթինէլէն կը հեռագրեն Թագաւորի թէ Փոսկորիցայի խղճմտաբերութիւն մը նիւթեր են քաղաքն Ալպանիացւոց յանձնելու համար։ բայց այս բանն երեւան հանուելով, բազմաթիւ մարդիկ ձերբակալուեր են։

Ամէնք 29 սեպտ.

Զրոյց կայ թէ նախարարական ատենագրութիւն մը մատուցուած է։ Թագաւորէն խնդրուեր է որ անմիջապէս Ամէնք վերադառնայ։

Լոնտրա 29 սեպտ.

Անգլ. Բանս.	97 3/4
Օսմ. »	9 1/4
Փոխ. 1865	9 7/8
» 1869	9 5/8
» 1871	69 3/4
» 1872	17
» 1873	9 1/2
» 1877	82 7/8
Պանք Օթոման	9 3/4
Ռուս. փոխ. 73ի	88 3/4
Եգիպտ. միացեալ	63
» արտօնաւոր	92 1/4
Տայրա Սանիէ	70 1/2
Փոխ. Ռաշիդ	94

Փարիզ 29 սեպտ.

Օսմ. Բանս.	9,45
» Երկրաւոր	28,
Պանք Օթոման	497,50
Գապտ. » 5 0/0	119,97 1/2
» » 5 0/0 Նոր	85,50

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առաջին նախարար Բարձր. Սայիտ փաշան, արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Ասիմ փաշան և խորհրդական Վսեմ. Տատեան Բարութիւն պէյ նախընթաց օրը կայսերական պալատը կոչուեցան, և Վեհ. Սուլթանին հետ միասին ուշխատեցան։

Ֆար տիւ Պոսֆոր Հելլենական Թերթը կը ծանուցանէ թէ մեծ տերութեանց կողմանէ տրուած խորհրդոյ վրայ, Հելլենական կառավարութիւնը պէտք եղած միջոցները ձեռք կ'առնու եղեր իւր զօրքը սահմանագլխին վրայ գումարելու համար։ Հետեւաբար, Յունաստանի պահեստի զօրքն եւս ի մօտոյ զինուց ներքեւ պիտի կոչուի եղեր։

Վաղբի լրագիրն, որ, ինչպէս ամէն մարդ գիտէ, Եւրոպիոյ Պերատական անձանց ամենամօտաւոր խորհրդոյ քաջամանօթ է, կը ծանուցանէ թէ Պ. Կլատսթոն «առկախ խնդիրները միանգամ ընդմիշտ լուծելու համար» ծրագիր մը չուներ և միւս տերութեանց հաղորդեր է։ Աւստրիա և Դաղկիա խիստ գոհեր են այդ ծրագիրն, և ինչ ինչ բարեփոխութիւններ առաջարկեր են, որոց վրայ այժմ կարեւոր բանակցութիւնք կը լինին եղեր տերութեանց միջեւ։

Նոյն լրագիրը կ'իմանայ նաեւ թէ Կիպրոսի պայմանագրին ոչնչացման և այդ կղզւոյն Օսմանեան տերութեան յանձնման լուրն հեղհեղէ կարեւորութիւն և տուգութիւն կ'ստանայ եղեր։ — (Թուրք խմբագրաց սենեակներուն մէջ։)

Վաղբի լրագիրն իւր այս աւուր թուով բացարշ լուր մը կուտայ ծանուցանելով որ Վէլի Բիզա փաշան Շէքուրա նաւով հիւպատոսաց յայտարարեր է թէ ինք Յունաստան յանձնելու հրամանն ստացած չլինելով, երբ Գարատաղլիք յարձակին, իւր պարտքը պիտի համարի Յունաստանն պաշտպանել անոնց դէմ։

Կ'ըսուի թէ Գարատաղի կառավարութիւնն խնայուցեր է տերութեանց թէ ինք կը վարանի իւր զօրքերը Յունաստանի վրայ դրկելու, վախնալով որ քանի մը կողմէ միանգամայն յարձակում չլինի Գարատաղի վրայ։

Երեկ եկած հեռագրոյն վրայ, որ Գարատաղի իշխանութեան ընթացից փոփոխութիւն մը կը ծանուցանէր, Վաղբի լրագրին իւր այս աւուր թուով հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ'ընէ։

«Հեռագիրը ծանոյց թէ Գարատաղ նոր պատերազմէ մ'ետ կը եւնայ եղեր, և գործը մեծ տերութեանց յանձներ է։ Պատճառը սա լինել կ'երեւի թէ երբ Գարատաղի զօրքը մեծ տերութեանց նաւատորմով Յունաստան մտնէ, Ալպանիայի Յունաստանի միւս կողմն ամուր դիրքերու մէջ պիտի քաշուին, և ըստ սրտի նաւատորմը միայն Յունաստանի առջեւ չպիտի մնայ, Գարատաղլիք չպիտի կրնան Յունաստանի մէջ կենալ։ իսկ եթէ պատէն Գարատաղի զօրք բերել ուզուի, բոլոր ճանապարհներն Ալպանիացւոյ ձեռքը գտնուելուն պատճառաւ, այս ալ անհնար պիտի լինի։

«Միւս կողմանէ, զրոյց եղաւ թէ Աւստրիոյ կառավարութիւնը թէ Գարատաղի և թէ Օսմ. կառավարութեան դիմելով՝ միջնորդութիւն մ'առաջարկեր է, բայց այդ զրոյցն ալ այս օրերս երեւան ելած քաղաքական բազմութիւն զրոյցներէն մին պէտք է նկատուի, որք սատգութեան կը կարօտին։»

Յունաստանի մէջ Ալպանիացւոյ Եւրոպական հիւպատոսներն իրենց պատանդ-վար գնելուն զրոյցը սուտ կը հանուի սա բացայայտ պատճառաւ թէ հիւպատոս չկայ Յունաստանի մէջ։

Վեհ. Սուլթանը Մէճիտիէի առանձնաւոր պատուանշանը տուաւ Պերատական խորհրդոյ անդամ Շէյխ Ալի-իպ-Բէֆիդ փաշային, որ Շէրիֆներու կրօնական բարձր դասուն կը վերաբերի։

Լուր կը տրուի թէ Կիպրոսէն բազմութիւն Յոյն երիտասարդք Յունաստան դնացած են՝ կանոնաւոր զօրաց բանակին մէջ մտնելու համար իրենց կամաւոր։

Թէրճէմանը Հաղիգաթ կ'իմանայ թէ տերութիւնք որոշեր են Հռոմի մէջ դեսպանախորհուրդ մը կազմել՝ Արեւելեան առկախ խնդիրներն և մանաւորապէս Գարատաղի խնդիրն անդամ մ'եւս քննելու համար։ բայց կարեւորութիւն չտար այս լրոյն։

Պալատան ներքինապետ (Դըզլար Ագասը) Նուբէտտին աղան 70 տարեկան հասակի մէջ մեռաւ անցեալ օր՝ 10,000 ոսկւոյ արժողութեամբ կալուածք թողով, որք այժմ Վեհ. Սուլթանին կ'անցնին, կ'ըսէ Սէթանպուլ։

Մէսէնճը լրագիրը կ'իմանայ թէ Դերմանացի Պ. Վաթէնաուրի պէյ, որ երմանական նախարարութեան խորհրդական է, մտնաւոր և անկարեւոր դարձ մը կատարելու կոչուած լինելով, չիրնար եղեր Օսմանեան դրամոց միաւորման կարեւորագոյն գործին զբաղիլ։

Օսմանեան Պանքային Պորսոյ ճիրանին մէջ Օսմանեան արժեթղթոց վճարեալ կուպոնները հաւաքուեր են եղեր մեծ քանակութեամբ։ Եւրոպական նախարարքն հրաման ըրեր է որ Վաթէնաուրի պէյ ասոնք մի առ մի համրէ՝ անոնց թիւը ճշդելու համար։ և այս նպատակաւ երկու օգնական ալ տրուեր է նմա։ Մէսէնճը դարմանք կը յայտնէ այդպիսի վիճակագիր մը չինելու իրական օգուտին վրայ։

Վենետիկի քաղաքապետական խորհուրդը, նոյն քաղաքին մէջ գումարեալ Աշխարհագրական Հանրաժողովին առաջարկութեամբ, մնանտամուտ մը կազմեց Վենետիկի տեղական Արուեստասէր Էսին համար։ Այս մնանտամին անդամոց կարգին մէջ՝ Մխիթարեան Հայ վարդապետի մ'ալ անունը կը տեսնուի։

Մէսէնճը լրագիրը, Դալաթիոյ մի քանի հաւչկաւոր տեղանաւորաց վրայ խօսելով, որք այլ եւս Օսմանեան դանձուն հետ գործ չեն ըներ, և մի առ մի Յունաստան կ'երթան, կ'ըսէ թէ Հելլենական թագաւորութեան փոյլուն ապագայն անոնց հրապոյր մ'եղած է Յունաստանի իրենց գործունէութեան դաշտ ընելու։

Հայաստանի մէջ Նահիէներու (գիւղախումբ) կազմութեան գործին վրայ ինչ ինչ դիտողութիւնք կը լինին, որոց այժմէն արձագանգ լինելը կրնայ թերեւս իւր օգուտն ունենալ։ Այս Նահիէներու կազմութեան կանոնն երէկ-ներքին լրոյ մէջ հրատարակեր էինք։ Արդ, դիտողներ կան թէ։

1.— Յորչափ Նահիէներու պաշտօնատարք անթոշակ լինին, տեղական փոքրաւորութիւնը կը ցուցնէ թէ՝ օ՛չ արժանաւորք, այլ ունեւորք և Պէյերու Աղաներք առաջնութիւն պիտի ունենան, և գիւղամիջական պաշտօններն անոնց ձեռքը պիտի լինան, կամ անոնց ձեռաց մէջ պիտի մնան։

2.— Առանց թոշակի եղած ատեն, գրագիր մ'իսկ չպիտի գրաւուի Նահիէից մէջ, որ կարեւոր գրութիւնները կատարէ։

3.— Թուրք լեզուն պաշտօնական պիտի լինի Նահիէից մէջ իսկ։ Արդ, Հայ գիւղացիք, մինչ իսկ անոնց ունեւոր դասը, չգիտեն այդ լեզուն կարդալ ու գրել։ Հետեւաբար, գիւղամիջին Քրիստոնէից եւս պաշտօններ տալու դեղեցիկ տրամադրութեան հակառակ, տեղական բոլոր գործերը Թուրք պաշտօնատարաց ձեռքը միայն պիտի մնան, և Քրիստոնէից մնանակցութենէն իրական արդիւնք չպիտի դոյանայ։

4.— կը վախցուի թէ տեղական Թուրք պաշտօնատարք Նահիէներն այնպէս բռնչեն, որ և ոչ միայն մէջ Քրիստոնեայ տարրը մեծամասնութիւն չկազմեսցէ ունենալ։ (Այս դիտողութիւնը նոր չէ։— տեղական լրագիրք, Թայմի մի թղթակցութենէն քաղելով, արդէն հրատարակած էին զայն։)

5.— Յարդ. իւրաքանչիւր գաւառի մէջ (գաւառակ)։—երբ շատ ընդարձակ էր։— վճարեալ Մէճլիսներ (գեղախմբապետ) և պաշտօնատարներ կը դնուէին, որք բանի մը կրնային ծառայել։ Այսօր, լսուր տրամ Միւտիրք վճարեալ չեն, անոնք պիտի վերնան, և ձերբեւորբար կառավարական գործոց զբաղելու կարող եղողները միայն պիտի ունենան։

6.— Վերջապէս, զգուշութիւն ընելու է որ տեղական պաշտօնատարք, այս գործն ալ միւսներուն պէս պարզ երեւոյթի մի միայն չընեն։

Երկրորդ բարեկարգութեան կէտին վրայ ալ, որ նահանգային և կամաւոր տասներորդ մասը տեղական չնեղութեանց և դպրոցաց յատկացնել կը տրամադրէ, փոքրաւորութիւն ունեցողք սա խորհրդածութիւնները կ'ընեն։

1.— Նահանգային եկամուտք չծաղմուած դանձուած են այն հէվալէներով, որք Ի. Պոլսէն կուգան միշտ, և որոց խակ հաշիւ կը բաւէ բոլոր եկամուտը։

2.— Շինութեանց պէտքն ամենպէս ընդարձակ է, որ պղտիկ գումարներ տեղական գործառնութեանց վատնուելով, իրական արդիւնք մը չեն արտադրեր։

3.— Տեղական պաշտօնատարք «դպրոցաց գումար յատկացնել» ըսելով, միայն Մահմետականաց դպրոցներն հասկնալու սովորութիւն ունեցած են մինչեւ յարդ։ Արդ, մինչդեռ հաստատուած իրաւութիւն մ'է թէ Քրիստոնեայք իրենց թաւոյն և հարստութեան համեմատութեամբ Մահմետականներէ աւելի կը մասնակցին արոց, վճարեալ գումարներուն միմիայն իսլամ դպրոցաց յատկացուելուն երկիւղ կայ։

Մեք այս դիտողութիւնները դիտմամբ կ'ընդունիմք մեր լրագրոյն մէջ։ Զի քանի որ տակաւին գործը յառաջ չէ տարուած, կայսերական կառավարութիւնն առիթ կունայ ունենալ անոր տկար կողմերը զօրացնելու։ Ընդհանրապէս, ըստ կըշռուածքները միշտ բարի կրնան լինել, բայց գործադրութեան մէջ այնպիսի անպատեհութիւնք կամ թերութիւնք կը ծագին, որ այդ սկզբանց օդին կը չեզոքացնեն։ Ուստի, օգտակար է այժմէն աշադրութիւն դարձնել վերոյիշեալ կէտերուն վրայ, և այս համեմատ է որ զանազան համառօտիւ կայսերական կառավարութեան նկատողութեանը յանձնելու կը համարձակիմք։

Ֆրանսօ-Թուրք Օսմանլը լրագիրն իւր այս աւուր թուով հետեւեալ հատուածը կը հրատարակէ Փուրը-Աղոյ բարեսիրագործմանց խնդրոյն վրայ։

«Մեր նախընթաց թիւերէն մէջն մէջ ծանուցինք թէ Վսեմ. Պէյ-ը փաշան Անատօլուի մէջ ունեցած պաշտօնէն վերադարձին՝ յիշատակագիր մը ներկայեր էր Տերութեան այն մասին մէջ հարկ եղած բարեսիրագործմանց վրայ։

«Կայսերական կառավարութիւնն, հակառակ իւր սահմանադրական դրութեանց, չուզեր վարիչներ մ'իսկ իւր տերութենէն վրիպեցնել ներքին բարեսիրագործութիւնները։ Քանիցս խորհուրդներ եղան այս նիւթիս վրայ, և ճանչուեցաւ որ Վսեմ. Պէյ-ը վարչան կատարելագործ հատուցած էր իրաց վիճակին պահանջմունքներն։ Ուստի որոշուեցաւ որ քանի մը չափաւորութիւնքով յաւելմանք նորա տեղեկագրին հիմ բռնուի Ախտական բարենորոգմանց։

«Կրնայ թէ Պէյ-ը վարչապետ կարեւորութիւն մը տուած է աւազակութեանց վերջ տալու համար ձեռք առնուելիք միջոցներուն, ոչ միայն Զէրքէզոյ և Քրդոց կողմէ Հայոց դէմ ի գործ դրուած աւազակութեանց, այլ որ և է պարկեշտ մարդոց դէմ ամէն տեսակ աւազակներու գործած չարագործութեանց։

«Ասոր ազգաս միջոց դատած է ատոմիկաւորութիւն կոչուելու արժանի դիւաւորութիւն (ժանդարմա) մը կազմելու գործը։»

Գոհութեան արժանի է որ Պէյ-ը վարչան վերջապէս յաջողեր է երկրին բարեկարգութեան համար հարկ եղած այս ամենակարեւոր միջոցը գտնել և յատուկ տեղեկագրով մը Բ. Դրան ուշադրութեանը ներկայել։

Պ. Պ. Զէրմանի եղբարք կը խնդրեն մեզմէ ծանուցանել թէ յաւուցիկայ յունուարին վերջին պիտի հրատարակեն իրենց Էնսիքլոպէտիէք Օբեան անուն առևտրական, արուեստական, փարչական և դատական տարեցոյցը։

Տարեցոյց օրինակներուն թիւն այս անգամ 5000 պիտի լինի, որոց 2000ն օտար երկիրներ պիտի դրկուին։

Զէրմանի եղբարք ամէն գոհութիւն յանձն առած են իրենց նոր տարեցոյցին հնար եղածին չափ կատարեալ բնելու համար։

Ուստի կանխաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն այն ամէն անձանց, որք բաժանորդ գրուելով կամ օգտակար տեղեկութիւններ հաղորդելով նպաստեն իրենց ջանից։

Տարեցոյցին մէջ փնտռուելիք տեղեկութիւնները դիւրացնելու համար որոշած են այբուբենի կարգով դասաւորել ամէն անձանց, արուեստից և փողոցաց անուններն, և տուներուն ու փաստաթուղթերուն ալ թաւոյնամարի կարգին հետեւիլ։

Այդն երկրորդ ապագրութիւնն առաջնոյն կրկնապատիկը պիտի լինի, և աւելի շատ տեղեկութիւններ պիտի պարունակէ։

Բազմաթիւ գործակալք գրկուեցան գաւառներն ամենաճիշդ տեղեկութիւններ հաւաքելու համար։

Տեղեկութիւններ հաղորդել կամ հրատարակութիւն ընել ասլուզդը պէտք է դիմեն Զէրքէզի եղբարց գրասենեակը, Գալաթիա, մանքատան մօտ Ատա խան Բ. յարկ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տփղիսի մէջ Հայ երիտասարդի մը ձեռքը հին ձեռագիր մը տեսնուեր է, կըսէ Փունչ, որ Հայկական դատական օրէնք է եղեր։ Հանդամանութիւն բացուեր է գտնելու համար։ Կարելի չէ՞ արդեօք որ Պասրիարքարանն աշխատի ձեռք բերել օրինակը։

Նոյն լրագրին մէջ կը կարդամք նաեւ թէ Աստրախանի Հայ տիկնայց մէջ հանգանակութիւն բացուեր է ի նպաստ սովելոյ Հայաստանի, և խիստ քիչ ժամանակի մէջ 300 ռուբլիէն աւելի հանգանակուեր է, և դեռ կը շարունակուի։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մեծ տէրութեանց դեսպաններուն առ Բ. Դուռն ներկայած նոր ծանուցագրին պարունակութիւնը Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագրէն օրինակեցինք երէկ մեր ներքին մասին մէջ, և հարկ չեմք համարիր առա նորէն կրկնել անոր իմաստը։ Տէրութիւնք՝ բաց 'ի յանձնելի հողերուն վրայ բնակող խլամոց կենաց և ընչից ապահովութենէն, մեւս ամեն Օսմանեան առաջարկները կը մերժեն, յարելով թէ անկարելի է ներկայ վիճակին շարունակութիւնը։ Տէրութեանց այս ընթացքը կը ցուցնէ թէ առ այժմ իրենց անհամաձայնութեան վրայ եղած ենթադրութիւնք չեն ասուղուիր, թէև հաւանական է միշտ որ հուսկ ուրեմն դժուութիւն կամ անհամաձայնութիւն մը ծագի։ Գուցէ բարձր տեղեր ևս ասոր վրայ յոյս դրուի։ Դ'ըսուի թէ Վեհ. Սուլթանը Գերմանիոյ կայսեր միջնորդութիւնը խնդրեր է նաւային ցոյցն ետ թողլոյ համար, սակայն Վիլհելմ կայսրը չէ ընդուներ այս առաջարկութիւնը՝ չուզելով Եւրոպական ներդաշնակութենէն բաժնուիլ։ Այս զրոյցին անհաւանական կը թուի։ Բ. Դուռը Պէռլինի մէջ դեսպան ունի և հարկաւ այսպիսի կարևոր առաջարկ մ'ընելէ յառաջ դեսպանական միջոցաւ Գերմանիոյ արքունեաց տրամադրութիւնն հետաքննուած է. եթէ նպաստաւոր էր, առաջարկը չէր կրնար մերժուիլ. իսկ եթէ նպաստաւոր չէր, պաշտօնապէս խնդրանաց ոչ ևս հարկ կը մնար։ Ահա այս նկատմամբ յիշեալ զրոյցն անհիմն կ'երևի։ Զկրնար են թագրիլ թէ Պերլինի Օսմ. դեսպանատունն այնչափ անօգուտ կամ այնչափ անզօր է ճիշդ տեղեկութիւն ստանալու, որ չկարենայ Գերմանիոյ տէրութեան աշխարհախաղութեան վրայ ստոյգ լուրեր հաղորդել։

Միացեալ նաւատորմին շարժմանց դադրիլ, թէև անցեալ իրիկուն Բակուզայէն մեկնած էր, բայց կը կարծուի որ հոն վերադարձած լինի մարզութիւն ընելէ յետոյ, և իրրև վերջին չնորհ թոզուի որ քանի մը օր ևս այս վիճակը տեւէ։ Ալպանիացիք դիմադրութեան պատրաստուած են, և այժմ երբէք զիջում կամ հողային թոզում չպիտի ընդունին եղեր։

Վէլի Բիղա փաշան արդէն հիւպատոսաց յայտնած է թէ չկրնար Ալպանիացիները դադրել, փան դի ըստ բաւականի զօրք չունի։ Կ'երևի նաև որ Ալպանիացիք պիտի ապառնան 'ի մահ մատնել զինք՝ եթէ իրենց հաճոյից համաձայն ընթացք մը չբռնէ։

Վերջին Եւրոպական Թերթերուն բակուզայէն ստացած հեռագիրք մինչև սեպտեմբեր 7/19 թուականը կ'երթան և կը ծանուցանեն թէ նաւապետ Լորա Վուլթը Բէյ՝ Հէլիքսն շոգենաւով Սէլանիք ծովապետն Բիղա փաշային նամակ մը տարած էր միւս նաւատորմաց հրամատարներուն հաւանութեան համար, և անով կը հրաւիրէ եղեր որ Տուլչինեայի զաւառակը Գարատաղի յանձնէ։ Այս նամակը տակաւին վերջնագիր չէր, եթէ զոհացուցիչ պատասխան չառնուէր, այն ատեն վերջնագիր պիտի տրուէր։ Բայց Բիղա փաշան սեպտեմբեր 19 ին (Ն. Տ.) տակաւին պատասխանած չէր, և կը կարծուէր թէ չպիտի պատասխանէ, դործը Բ. Դրան վրայ թողլոյ համար։ Օսմ. Նոր Նախարարութիւնն անմիջապէս շրջաբերական մը գրած էր Տուլչինեայի յանձման յապաղելուն պարագայնները բացատրող, և ճեշումն իր գերիշխանական իրաւանց դէմ համարելով կը պահանջէր որ նաւային ցոյցն ի բաց թողուի, և երբ իր առաջարկած քանի մը կէտերուն վրայ տէրութիւնք ապահովութիւն տային, կը խոստանար որ Բիղա փաշային տրուած հրահանգը շուտով կատարին։ Բայց եթէ այն ապահովութիւնները չտրուին, և տէրութեանց նաւատորմը Թուրքիոյ հողերուն մօտենայ, Օսմանեան հրապատակայ հանդիսան ու խաղաղութիւնը վրդովելով՝ Եւրոպական և Ասիական դաւառաց մէջ մեծ յուզմունք կրնայ ծագիլ և հասարակայնդ անդ տատանց ձայնը բարձրանալ։ Հեռաւորաբար Օսմ. շրջարերականն այս ծանր դէպքերուն պատասխանատուութիւնը կը մերժէր։ Զգ'ուցուր որ տակաւին թէ այս շրջաբերականն ի՞նչ տպաւորութիւն ըրած է Եւրոպոյ մէջ, բայց դեսպանաց վերոյիշեալ վերջին ծանուցագրին նայելով՝ հաւանական է որ բացասական տպաւորութիւն ունեցած լինի։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼՆ

(Շարունակութիւն)

Օսմանը լրագիրը նոյն թուոյն մէջ Հայոց վրայ երկրորդ յօդուած մը կը հրատարակէ "Դարձեալ Հայք և Բուրդք" վերնագրով. յորում կը փորձէ պատասխանել Մէսէնճրը լրագրին, որ, ինչպէս կը յիշուի, անցեալ օր փոքրիկ դիտողութիւն մ'ըրած էր իրեն, Հայոց քաղաքային անհաւասարութեան նկատմամբ։

Ֆրանք-Թուրք լրագիրը կը պնդէ թէ Հայք կատարեալապէս քաղաքային հաւասարութիւն կը վայելեն միւս Օսմանցւոց հետ, և նոյն իսկ Բուրդերն են, որ քաղաքային անհաւասարութենէ կը վնասուին։

Օսմանը կ'ըսէ թէ, ըստ որում Թուրքիոյ մէջ եկեղեցիէն կամ մզկիթէն դուրս տարբերութիւն չկայ, ուստի քաղաքային հաւասարութիւնը կատարեալ պէտք է նկատուի։ "Բերիչ տեսակ քաղաքային հաւասարութիւն մը կրպարտինք ճանչել (կը հարցընէ Օսմանը), զոր մեք չդիտեմք, և չեմք կամիր դիտել, և որ Հայն առժամեայ կերպիւ Օսմանցիի հանդամանք տալով հանդերձ, առանձնաշնորհեալ Օսմանցի մը պիտի ընէ զայն, այնպէս որ Հայք անուամբ եւեթ Օսմանցի լինին, իսկ Հայոց ՆՀՈՔ էրթ-թարգեալ հայկական ազգնոյ կառավարութիւն, սպասելով այն մեծագոյն վայրկեանն, յորում դիմակը բոլորովին մէկ կողմ նետելով, մեծ կամ փոքր Հայաստանի պետութիւն մը հաստատեն, ուստից պիտի վերնաուին արդի բնակչաց մեծամասնութիւնն, այսինքն Բուրդերն, եթէ չնարդուին կամ կրօնափոխութեան չդիմեն։

"... Բրդական Միութեան մը խնդրոյն դալով, մեք չեմք ըսած թէ ղՀայս արդիկելու է ո՛և է ընկերակցութենէ, որ կրնայ իրենց մէջ կազմուիլ իբրև Հայ ցեղին վերաբերեալ բան մը. նոյնպէս չեմք ըսած թէ Հայք պէտք է ջնջեն ամեն ցեղական դդայսում, պէտք է մոռնան իրենց պատմութիւնն ու ցեղը՝ պարզ Օսմանցիներ լինելու համար, և ոչ այլ ինչ։ Ըստ մեր կարծեաց, Հայք չեն վնասուիր պարզ Օսմանցիներ և ոչ այլ ինչ լինելով, ինչպէս որ Սկոտացիք չեն վնասուիր պարզ Անգղիացիներ և ոչ այլ ինչ լինելով։

"Ապացոյցը, թէ մեք Հայոց չեմք արդելուր ցեղական ո՛և է ընկերակցութիւն, սա՛ է որ նոքա՝ մեր կառավարութենէն պաշտօնապէս ճանչցուած Ազգային Սահմանադրութիւն մ'ունին։

"Բրդաց համար այսպէս չէ։ Ուրեմն, Բրդաց և Հայոց միջև անհաւասարութիւն կայ, սա կերպիւ թէ Հայք Բրդացմէ լաւագոյն բաժին մ'ունին։ Հայք միութիւն մ'ունին, այնպէս որպէս Մէսէնճրը կը հասկնայ օգտակար միութիւններն, իսկ Բուրդք՝ ո՛չ օգտակար միութիւն մ'ունին, ոչ ալ անօգուտ։ Ուրեմն, նոյն իսկ քաղաքային հաւասարութեան տեսակէտով, Բրդական միութեան մը կազմութեանը կրնամք փափաքիլ, և ըստ որում մեք կ'ընդունիմք թէ Հայոց ազգային ընկերակցութիւնն օգտակար է, Մէսէնճրը փոխադարձաբար պիտի ընդունի անշուշտ թէ Բրդաց ընկերակցութիւնը կամ միութիւնն ալ նոյնպէս օգտակար պիտի լինի։ (ԿԵՑՑԷ՝ ԻՄԱՍՏԱԿՈՒԹԻՒՆ)։ (1)։

"Բաւական է որ քաղաքային հաւասարութիւն ըսելով Հայոց ՀԱՐԷՏՅԱՆ ՀԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆԸ չհասկցուի։ Եթէ այնպէս լինի, մեք որ քաղաքային էրէան հաւասարութեան մը կուսակից եմք, և միանգամայն մեր տէրութեան ճեռացած մասերը պահպանել կ'ուզեմք, մեք, կ'ըսեմք, նոր իրաւունք մը կ'ունենամք Բրդական Միութեան մը կազմութեանը վաստակելու, որպէս զի փառասիրական յայտնի դիտմանց դէմ ամրարտակ մը լինի։

"Նոքա որք կ'ըսեն թէ Բուրդք Հայեր են՝ ժամանակաւ բռնութեամբ Իսլամական կրօնքն ընդունած, մեզ հետ հաւանութիւն պիտի տան այդպիսի միութեան մը, զի քանի որ Հայք արդէն միութիւն մ'ունին, է՞ր Բուրդերն ալ, որք նոյնպէս Հայ են եղեր, միութիւն մը չունենան, և է՞ր հաւասարութիւնը կատարեալ չլինի ամեն Հայոց միջև։"

Օսմանը վերջացնելով կ'ըսէ թէ Բուրդք Հայոց չափ հաւասարիմ Օսմանցիներ լինելով, տէրութիւնն արդ ելք մը չտեսներ Բուրդերը քաղաքային արտաքին հաւասարութեան մը կազմեն, մանաւանդ թէ այդ Բրդական Միութիւնը "քաղաքէս "պիտի պաշտպանէ ՄԵՐ (Օսմանցւոց) "հայրենեաց հողը։"

Այսպիսի խօսքեր պարզապէս թարգմանել՝ լաւագոյն եղանակն է զանոնք հերքելու. զի վատահ եմք թէ Մասիսի ընթերցողք բաւական ուշիմ են, և ազգային գործոց բաւական հմուտ, հասկնալու համար թէ Հայոց դէմ գրուած այս յօդուածոց մէջ, ոգմնութեան քանակութիւնն ո՛րչափ թեթեւ է, և ընդհակառակն, ամենայուրատ խնամատարութեան չափն ո՛րչափ ընդարձակ։

Թէրճէմանը Հապիդաթի լրագրին իւր նախընթաց աւուր թերթով Բուրդի մը նամակը կը հրատարակէ Բրդական Միութեան վերայ, խօսագիր դնելով սա բառերը՝ "Եբանէ՞ ՐՆ կաշոնէ, Ե էրէ՞ դեռ կաշոնէ՞ ալ։"

Աւելորդ է ըսել թէ այս նամակը գրողն՝ "Էլգիքայի Էքրաա"էն մին է, այսինքն, ըստ Թէրճէմանը Հապիդաթի հետաքրքրական բացատրութեան, այն "Ռէշիմ Բրդաց" դասէն է, զոր մեր Կարնոյ խեղճ թղմակիցն ի զուր կը փնտռէր Հայաստանի և Բրդաստանի խորերն, առանց դիտնալու թէ Թէրճէմանը Հապիդաթի խմբագրատունը լի է այդպիսի Էգքիայի Էքրաաով։։

Բրդամոլ լրագրին հրատարակած ներկայ նամակը նոր և զօրաւոր փաստ մ'է թէ այս նամակները գրողներն իրօք Բուրդեր չեն։ ընդհակառակն, ասոնք պարզապէս Թէրճէմանը Հապիդաթի խմբագրատան մէջ շինուած բաներ են, այնպիսի նպատակներու համար, զորս դուշակելու համար՝ մարդ այդ թուրք խմբագրաց չափ... խելացի լինելու պէտք չունի։

Ահա ապացոյցը։—"Բուրդ" նամակագրիրը կ'ըսէ թէ ինք վանեցի է, և տղայութենէ դիտէ Հայերէն լեզուն։ Ի. Պոլսոյ մէջ ալ Հայերէն տառեր սորված լինելով, այժմ բուն Հայերէն լեզուով հրատարակեալ թերթերը կը կարդայ, և ասոնց պարունակութենէն տեղեկութիւններ կուտայ Թէրճէմանը Հապիդաթի, տեսնելով որ այս թուրք լրագիրն Հայերէնի թարգմանիչ չունի։

Արդ, Հայալեզու լրագրաց իմաստն է ըսելով "Բուրդ" նամակագրին ա՛յնպիսի բաներ կը գրէ, որք իրօք մայրաքաղաքիս ո՛չ մէկ Հայալեզու լրագրին մէջ լոյս չեն տեսած, և ընդհակառակն, այնպիսի ամենախոշոր բաներ զանց կ'ընէ՝ Բրդաց վերաբերութեամբ՝ զորս անշուշտ "ուշիմ" Բուրդ մը խորին ուշադրութեան պիտի առնուր, եթէ իրօք մայրաքաղաքիս Հայալեզու լրագրերը կարդալու սովորութիւն ունենար։

Յայտնի է ուրեմն որ Թէրճէմանի խմբագիրն իւր ձախող դատին վրայ նոր բան մը գրելու նիւթ գտնելու համար է միայն, որ Հայերէն լրագիր կարդացող Բուրդ մ'երևակայելու հարկին մէջ կը գտնուի։

Նամակին սճն իսկ կը ցուցնէ թէ Թէրճէմանը Հապիդաթի սովորական խմբագրաց գրչէն ելած է այն։ Ինչ և իցէ, քանի որ վիճաբանելէ հրաժարած եմք առ այժմ, իրական կամ կարծեցեալ Բուրդ նամակագրին հետաքրքրական դրութենէն աչքի զարնուող կտորները կը թարգմանեմք ատ.—

"Աշխարհ գիտէ թէ Բուրդք տակաւին Միութիւն մը չկազմեցին։ Երանի՜ թէ կազմէին. թէ և տարակոյս չկայ որ պիտի կազմեն։ Զի Կ. Պոլսոյ մէջ և Անատոլուի մեծ քաղաքները բնակող խելացիս Բուրդք իրենց համար պատրաստուող մեծ ապահի մը դէմ յանկարծ իրենց աչքերը բացած են։ Ասուած օրհնէ զՁեզ (զԹէրճէմանը Հապիդաթի), որ Բրդաց աչքը բանալու նպաստեցիք, չհեռաւելով ձեր միւս Օսմանցի պաշտօնակցաց օրինակին, որոյ մէջ ամենք Բուրդերն հարուածելու մասին մինչ իսկ մեր թշնամեաց հետ միացան։

"Մինչեւ մի քանի տարի առաջ, Հայազգի խելացիներ զմեզ (զԲուրդս) իրենց դատին շահելու համար կ'ըսէին թէ ուզածնին երկրին բարեկաւութիւնն է միայն, թէ Հայք և Բուրդք նոյն ցեղէն եղած են, նոյն հայրենեաց զաւակներն են, և եթէ մեք ալ բարենորոգում պահանջել սկսիմք, Եւրոպա համակրութիւն կ'ունենայ մեր վրայ. և այլն։

"Արդէն մեք հաւատ չէինք ընծայեր այս խօսքերուն։ Բայց այժմ ամեն դիմակ մէկ կողմ դրին, և ամեն վատաք յայտնի կ'երևայ։ Հասկցանք որ մեր դաշնակցութիւնը խնդրոյ առնելիք սոսոր են եղեր զմեզ մարդասպան, ոճրագործ և մարդոց ամենացածն համարել։ Եւրոպոյ փափաքած բարենորոգումներն ալ հասկցուեցան։ Անդ զիրդ առաջին նախարարը ծափահարութեանց մէջ յայտարարեց թէ Գարատաղի ժամանակաւ քանի մը հարիւր Իսլամը նոյնքան խոզի հետ փոխանակած էին. նա այսպէս ըսաւ ճիշդ այն Գարատաղցւոյ համար, որք Իսլամացքիմն ուսականները կը արեցին, և ցուցուց այսպէս թէ Սլաւ Իսլամաց դէմ ինչ որ ընեն իրաւունք ունին։ Արդ, որովհետեւ Անատոլու բարենորոգմանց ջատագով հանդիսացողն ալ մի և նոյն Անգղիական կառավարութիւնն է, կը տեսնուի թէ ինչ տեսակ բարենորոգում կը հասկնայ։

"Մինչդեռ ամեն կողմանէ թշնամութիւն կը հրատարակուի մեզ դէմ, ո՛չ միայն մեք, այսինքն Բուրդքս, այլ համայն Իսլամք ինչո՞ւ համար Միութիւններ չեն կազմեր։ Ցոյնք, Պուլղարք, Հայք (՝), և մինչեւ իսկ Հրէայք, Միութիւններ ունին։ Զկարծուի թէ Հրէայք լոկ քաղաքակրթական յառաջդիմութեամբք կ'զբաղին, և քաղաքականութեան չեն խառնուիր։ Բացարձակապէս քաղաքական գործովք զբաղելու համար Հրէայք եթէ արգելք մ'ունին, այն ալ իրենց ցիր ու ցան վիճակն է միայն։ Ապա թէ ոչ, միթէ չ'միջոցիր թէ Երուսաղէմի կողմն ընդարձակ հող մը դնելով, Հրէական կառավարութիւն մը հաստատելու համար առաջարկ մը ներկայեցին Բ. Դրան (1)։

"Վերջապէս, ամեն ոք կ'աշխատի. և միանգամայն՝ մեր վրայ յարձակելու համար կ'աշխատին։ Միայն մեք (Բուրդք կամ Թուրքք) չեմք աշխատիր. և չեմք աշխատիր՝ մինչեւ իսկ մեզ դէմ ուղղեալ յարձակումները փանելու։

"Արդեօք կը կարծեմք թէ մեր ապագայն կատարեալապէս ապահո՞վ է (1)։ Աւա՜ղ, մեր թշնամիք կ'ըսեն թէ ձեր կրած ազէտները տակաւին յառաջագոյն մ'են միայն. դեռ բան վախճանը պիտի գայ։ Իսկ մեք կը կարծէինք թէ փորձանքն անցած է մեր դլխէն։

"Բուրդք, Արնաւուտք, Արաբք, ամենքս ալ Օսմանեան տեսակէտով պէտք է միանամք, և ապահովելու աշխատիմք մեր ապագայն, զոր տէրութիւնն արդի տկար վիճակին մէջ ո՛չ ևս կրնայ պաշտպանել։ Մեր ապագայն իրօք վտանգի մէջ է։ Ալպանիա, Բուլգարիա, Անատոլու, Բրդաստան, Արաբիա, ամեն կողմ տեսակ մը վտանգի ներքև է։ Այս վտանգներն յետս մղելու համար, ամեն կողմ Միութիւններ պէտք է կազմեմք։

"Վեց ամիս առաջ երբ Բուլգարի փորձանքի մէջ էր, ես Բրդաստանն ապահով տեսնելով կը միխիթարուէի։ Իսկ այժմ Բրդաստանի կողմն ալ վտանգ ծագելը տեսնելով, աչքերս չորս բացի։ Կարելի է որ ուրիշ տեղերու Ժողովուրդք այն վիճակին մէջ են այժմ, յորում ես կը դտնուէի վեց ամիս առաջ։ Բայց Դարատաղի խնդիրին և Եմրատական խնդիրին յետոյ, Բարենորոգում ըսելով մեր դէմ նոր յարձակումնք պիտի լինին։ Աչքերնիս բանալու եմք։ Եթէ հիմա չարթննամք, ե՞րբ պիտի արթննամք։ Փերեզվանի՞ն մէջ։ Մէսէնճրը Բրդական Միութիւն չուզեր եղեր։ Մեր թշնամիք ալ չեն ուզեր։ Նոքա զմեզ թմրութեան քունի մէջ տեսնել կ'ուզեն։ Երանի՜ թէ Բրդական Միութիւն մը կազմուէր, և անտարակոյս եմ որ պիտի կազմուի։"

Ասա կը վերջանայ մեծիմաստ "Բուրդ"ին նամակը։ (Շարունակելի)

ՀՈԴԻՈՅ ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ Մ'Ի ՆԵՐՍԷՍ ՍԲԲԱԶԱՆԷ

Անցեալ հինդշաբթի աւուր Թէրճէմանը Լէֆքէսար լրագրին մէջ Տէմիրճիպաշէան Եղիա Էֆէնտի դամբանական յօդուած մը հրատարակած լինելով հանդուցեալ Տօքթոր Արծրունիի վրայ, և այն յօդուածին մէջ Ս. Պատրիարք Հօր ալ ակնարկութիւն մ'ըրած լինելով, Ն. Սրբազնութիւնն հետեւեալ պարզ և միանգամայն խորհրդաւոր և փեմ պատասխանը գրած է, զոր արժան կը համարիմք հրատարակել.

Սիրելի Եղիա Էֆէնտի Տէմիրճիպաշեան.

Թէրճէմանի մէջ հիմայ կարդացի Մինասեան Էֆէնտի Արծրունի բարեյիշատակ Տօքթորին՝ մեր սրտին հատորին՝ կանխահաս մահուան վրայ գրած դեղեցիկ տողերդ։ Վերջին օրերս ցանկացայ տեսնել զինքն 'ի մահճի մահուան, կամ դտնել ընկերակցիլ մինչև ցդերեզման։ Չկրցի կատարել բաղձանքս։ Ցանկացայ ծերունազարդ հայրն և մայրն տեսնել։ այլ այս յոյժ անկարելի է մանաւանդ այս օրերս, ոչ թէ միայն խուռն դրազմանց կամ անձինս ծանուցեալ տկարութեան համար, այլ անկարելի է յոյժ ժուժել այն ցաւուն որ կ'զդամ 'ի հոգիս՝ և որ 'ի տես վշտացեալ ծնողացն անհանդուրժելի պիտի լինի, և մխիթարելու խօսք դտնալու տեղ՝ դուցէ և ես նոցա վիշտն աւելցնեմ. ուստի օգտակար լինելու փոխան՝ վնասակար պիտի ըլլայ այս։ Եւ դիտես որ չատնցուընէ 'ի մեր դրեղ իսկ տեսնել կուդէի, սիրելի Եղիա, և չկրցի տեսնել։ Բան մը յանձնարարեր էք ինձ ձեր խմատատիպ տառերուն մէջ. տակաւին այս իմ հիւանդագին վշտալից տագնապալից օրերուս մէջ կարօ՞ղ եմ միթէ զՁեզ

---

(1) Զեմք հասկնար թէ Եւրոպական լեզուով մ'այսպիսի խորհրդաւորութիւններ հրատարակող Թուրք խմբագիրն ինչ տեսակ զգաստութիւն ունի առ իւր Տէրութիւնն մատուցած ծառայութեան վրայ։ Ծ. Խ.

(1) Թէրճէմանը Հապիդաթի այս խօսքերն զգալ կուտան թէ Հայոցմէ և Յունացմէ եռաբը կարդը խեղճ Հրէից պիտի գայ մոնեանդ լրագրին համակրութիւնը վայելելու մասին։ Ծ. Խ.

(1) Դիտելի է որ այս նամակին մէջ այնպիսի խօսքեր կան, զորս Հայք իրենց ազգին վիճակին համար ալ կրնան ընել՝ անշուշտ առաւելագոյն իրաւամբ։ Ծ. Խ.

դոհացնել։ Այս քս ըրած յանձնառութիւնդ առ քեզ կը վերադարձնեմ, և կը խնդրեմ որ դեղեցիկ ճառ մը գրես հոգւոյ անմահութեան վրայ։ Գրելիք ճառիդ սկզբանը կամ տարերքը Թէրթէնեանի մէջ գրած ճառիդ մէջ տեսայ։

Քս սուր մտքովը և թափանցող հանճարովը խնդրեմ, Եղի՛ա, բացատրէ՛ ինձ թէ ինչո՞ւ Արծրունին մերձ մահու ատելի հանճարեղ, ուսելի խորախորհուրդ էր քան անցեալ օրերուն մէջ։ Ի՞նչ կը նշանակէին այն իմաստուն խօսքերը, ինչո՞ւ ապաստանեց զանոնք, ինչո՞ւ ապապարեց իւր և մեր սիրելի եկեղեցականաց ծերունազ այն հօր՝ կարդալ այն գիրքը, զոր գիտեր թէ ամենասիրելին էր իւր հօր, այսինքն Աւետարանը։ Ինչո՞ւ ամենայն ջերմեռանդութեամբ սուրբ խորհուրդը՝ իրեն մարմին զգենոյ պատճառեղող հօրը ձեռքէն ընդունեց, երբ հօրմէն առածը հոգին, իսկ մեծ ուերկնաւոր հօրմէն առած հոգին դէպ 'ի մեր ամենացանկալի յաւանենից կամարները թռչելու վրայ էր։

Ըսէ՛ ինձ։ թէ ինչո՞ւ նուիրական է քեզ և ինձ միանգամայն Հասդիւղի մեռելոց բլուրն, ուր մեր եղբայրն Շահնազարեան և մեր սիրելի հայրերն ու մայրերը ես կը հանդչին։

Ինչո՞ւ ահաւոր ջերմեռանդութեամբ կը համբուրեմ այն հողերը, ուր մեր հայրերը՝ մայրերը՝ եղբայրները կ'ապատեն, թէ և անկենդան, թէ և հոգ դարձած։

Ինչո՞ւ ամեն մարդ և մինչև իսկ հաղարաւոր դիակներ կոխկռտող արիւնռաչտ զօրականն և զօրավարը դերեզմանին առջև կը խոնարհի, կը մոռանայ, կը դողայ, և դաշխարհ և իւր աշխարհի կեանքը մոռնալով ուրիշ վսեմ բաներու վրայ կը մտածէ, բոլոր մեռելոց կեանքը ուրիշ խորհուրդներով անցուցնող անձը՝ խոհուն մտածող մ'է հոն։ և մինչև իսկ վայրագ և կատաղի գլխոց վերայ եղող շրթունքներէ մրմունջներ կը լսուին հոն։ Ի՞նչ է այս գրեթէ ընդհանուր իրողութիւնը, նախապաշարմո՞ւնք է։ բայց գրսէն չգար այս, այլ ամենուն սիրտէն և մտքէն կուգայ։ այս գոյն, սարսափն և (ռըքէօյլմանն)։

Սիրելի Եղիա, ինչո՞ւ երբ մարմինը կը տկարանայ, երբ ա՛լ չճաշակեր, ա՛լ չզբօսնուր, յայնժամ միայն իմացականութիւնը կամ հոգին կ'աղնուանայ, կը բարձրանայ, կը լայնայ, կ'ատուարանայ։ կարծես թէ հասուն պտուղ մը իւր կեղևը պատռելով դուրս ելնել կը նկրտի, հոգատատեանը նեղ կը դանայ, լայն ու ոտատեղման սրբոտ կը փնտռէ՝ դաշխարհ նեղ կը դանէ։ Ես բազում սիրելեաց մահու մնաբեր վրայէն լսած եմ դասանք։

Սիրելի որդեակ, Եղիա, ըսէ և բացատրէ ինձ թէ ինչո՞ւ մարդ զոհ չէ իւր վիճակէն։ իւր բաղձալի վիճակին հասնելէն յետոյ ալ բաղձանքները կը բազմապատկէ և այսպէս յանհուն կը բաղձայ, կը խորհի։ կուզէ ունենալ բան մը, զոր չկրնար ունենալ հոս։ ի՞նչ է այս։

Մինչդեռ մարմինը քիչ մը սքանչանդով զոհ կըլլայ, մինչդեռ մարմինը իւր չափէն աւելի չկրնար ուտել խմել առանց հիւանդանալու, առանց առողջութիւնը խանգարելու, ինչո՞ւ հոգին՝ միայն՝ չկշտանար։ ի՞նչ որ գտնայ քիչ է կըսէ, ի՞նչ որ փնտռէ աւելին կը նկրտի։

Արդեօք ինչութիւնո՞ն համար է այս անդուլ անդադար ջանքերն դէպի կատարելութիւն, դէպի յառաջադիմութիւն, դէպի լաւագոյն կեանք։ ի՞նչ։ . . . կարժէ՞ քան, երեսուն, քառասուն կամ հարիւր տարիներու համար այսչափ յոգնիլ։ Եթէ ինչութեան համար է, ուրեմն թշուառ է մարդ և թշուառագո՞յն։ զի մարդուն ձեռքովը ընկուած ծառը, չենուած քարէ չենքը, քանիսպատիկ աւելի կապրին քան դեռն իսկ զասանք անկող յերիւրող յօրինող իմացական էակը։

Ուրեմն նեթը կամ ծառը կամ քարը բարեբաստիկ է՝ քան զանէր ասելն զմարդ . . . ։

Զքեզ կը պարտաւորեմ, սիրելի Եղիա, քու փսեմ ընդունակդ բացատրել ինձ ասանք։ Ես իսկ դերեզմանին մնացած, պէտք ունիմ այս իմաստից բացատրութեանցը . . .

Ըսէ՛ ինձ, 'ի զո՞ւր աւերակները չենցնել կը տքնին մարդիկ։ 'ի զո՞ւր անապատները ծիծաղախիտ դաշտերու փոխարկելու կը քրտնին ազգ։

Թէ 'ի զո՞ւր աշխարհաշինութեան, վերականգնման, քաղաքակիրթ լինելու, իմաստուն լինելու, եւ, ջան 'ի գործ կը դնեն ազգ և ազգեր։

Թէ 'ի զո՞ւր լաւագոյն ապագայ կը փնտռեն։ ըսէ՛ ինձ թէ պիտի դանո՞ն այն լաւագոյն ապագայն այս ապերախտ աշխարհին մէջ որ «չտիրէ իսկ զիւրսն»։ քանզի աշխարհ դաշխարհասէրներն աւելի արագութեամբ հողոյ կը մտանէ, զի աշխարհի մարդիկ աւելի շուտ կախտանան։

Արդեօ՞ք տարակուսելի է Անոր խօսքն, որ երբեմն մարդ իրրև ըզմեզ՝ իւր դերեզմանին մնացեալ տեսեն ըսաւ։ «Դուք չէք յաշխարհէ, զի եթէ յաշխարհէ եստի էիք, աշխարհ սիրէր արդեօք զիւրսն»։

Արդեօք ուրիշ աշխարհի մէջ պահուած չէ՞ մարդկային ազգին ամեն դարերու մէջ այս ընդհանուր բաղձանքը, որով կուզէ լաւագոյն վիճակի տիրանալ։

Արդեօ՞ք ասոր համար հիները դերեզմաններու մէջ մեռելներու քով վառուած կանթեղ մը կը դընէին։

Արդեօ՞ք և մե՛ք այս յուսոյն համար ճրագ՝ օ՛ք և լապտերօ՛ք եւ կ'առաջնորդենք 'ի դերեզման։ այս լո՛յսը փնտռելու համար, զոր չենք գտներ 'ի կենիս և անդր քան ըզ դերեզման կը փնտռենք։

Սիրելի որդեակ, Եղիա,

Եթէ երբէք կը սիրես զիս։

Եթէ կը յիշես որ մտաւոր և բարոյական զարգացմանդ համար քիչ մը աշխատելու պատիւն ունեցած եմ։

Եթէ կը յիշես որ զքեզ ի՞նչպէս կը սիրեի և կը սիրեմ ցարդ՝

Քու անբասիր կենացդ

Քու անձանձիր աշխատասիրութեանդ

Եւ քու այլոց օրինակ հանդիսանալու չափ ցցուցած ուսումնասիրութեանդ համար։

Կը խնդրեմ՝ որ

Ինձ մեծ ծառայութիւն մ'ընելու համար՝ այս իմ յանձնարարութիւնս կատարես։

Ես ալ զանազ Մինրանին վրայ տարեկ հօրը ցեր Գէորգին պիտի գրեմ։

Նա պէտք ունի այս մխիթարութեանց։

Իսկ ես՝ ինձի համար՝ ես ալ յոյժ պէտք ունիմ, զի ոչ չատ հեռի կը նկատեմ այն հանդիսաւոր օրը։

Յորում կը յուսամ թէ պիտի միանամ իմ փրկչիս, որ դերեզմանները բախտը փոխեց։

Եւ իր երկրպագելի դերեզմանը,

Ինչպէս բոլոր իրեն հետևողաց դերեզմանները անմահութեան դուռ չինեց։

Յուսոյ սրբան ըրաւ։

Համբուրելով զքեզ

Մնամ ապօթարար

Պ. Կ.

ՆԵՐՍԷՍ ԱՐԳԵՊՏԱԿՈՊՈՍ

Վ.ԱՐԾԱՊԵՏԵԱՆ

1880 սեպտ. 12

'ի Դատարկ իւղ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

. . . Խմբագիր.

Ազգօգուտ թերթիդ Բանասիրական մէջ՝ ժամանակ մը ի վեր ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ վիճաբանութեան նիւթ եղած է երկու Հայազէտներու՝ Արժ. Ե. Վ. Դուրեանի և Ս. Է.Փ. Խանճեանի միջև՝ առաջնոյն յօրինած «Ընթացք ի զրոց բարբառ» մականուանեալ դասագրքին պատճառաւ։

Մեք երկու վիճաբաններն ալ անձամբ ճանչնալու պատիւն չ'ունինք, և յիշեալ դասագիրքն ալ չենք կրնար ըսել թէ ինչպէս մը բարեկամաց առաջարկութեամբն հարկադրեցանք միայն այն կէտերը դիտողութեան առնուլ, որոց մէջ տարակարծիք կը գտնուին մեր երկու վիճաբանները։

Ա. — Խանճեան էֆ. «այլ նոցին չեռաւոր ճանաչել» խօսքին մէջ «նոցին» բառն իրրև Ածական կ'ընդունի։ իսկ Հայր Դուրեան կը պնդէ թէ «Դերանուն է» (դպական բառ է ըսել կ'ուզէ) և թէ «նոցա» Դպական դերանուան տեղ դրուած։ Հայր Դուրեան իւր դատին տկար կողմը պաշտպանելու համար մէկ կողմանէ յարձակումը զենք կ'ընտրէ իւր ընդդիմախօսին դէմ, և միւս կողմանէ «առ մեծարանս» պատճառաբանելով կ'ըսէ։ վասնզի տարիներ շարունակ դրիչ չարժող Հայ թարգմանչի մը՝ Հիւրմիւզի շարադրութիւնը՝ ըստ բախտաւոր «դրաւածն» ինձ վերաբերելով (սեպհականելով)։ Մենք կ'ըսենք թէ՝ «նոցին բառը—թէ Ածականին և թէ Դպականին հետ— միշտ Ածական դերանուն է, և թէ յիշեալ նախադասութեան մէջ «նոցա» դերանուան տեղ դրուած չէ և չկրնար դրուիլ։ Նոյն ինքն Հայր Արսէն, Հայ դպրութեան վեհագոյն վարժապետներէն մին, զոր սոյն վիճաբանութեան մէջ ապաստան իրեն ընտրած է Հայր Դուրեան, նոցին բառը՝ նոցա դերանուան տեղ դարձնելու կանոն մը չաւանդեր մեզ։

«Բոլոր Հայ Քերականք այսպէս ընդուներ են» ըսելով, խնդիրը պարզուած չ'ըլլար, այլ պէտք է այդ Քերականներէն համբաւաւորներուն այդ մասին աւանդած կանոնն և ընտրելագոյն հին մատենագրերէ վկայութիւններ յառաջ բերել, հաստատելու համար թէ՝ «նոցն» Ածական դերանունն՝ «նա» Դպական դերանուան տեղ կը դրուի։ Ըստ մեզ՝ լաւ է այդ ածականին դպականը միշտ յայտնի դնել չփոթութեան տեղի չտալու համար, և փափաքելի էր որ մեծանուն թարգմանիչն ալ այնպէս ընէր, կամ պարզապէս նոցա դերանունը դնէր, քանի որ Ազգին լեզուն գիւրացնելու և զարգացնելու մեծ պաշտօնն և կոչումն ունէր։

Բ.— Ս. Է.Փ. Խանճեան կը պնդէ թէ «զկայսեր և զԱստուծոյ» բառերուն վեր ջերմ մէյ մէկ «ն» դիմորոշ յօդ պէտք է դրուիլ։ իսկ Հայր Դուրեան կ'ըսէ թէ «առանց «ն» յօդի ալ կրնան դրուիլ», և զայս հաստատելու համար՝ Եղիշէն այնպիսի վկայութիւն մը յառաջ կը բերէ, որ խնդրոյ ներքև եղած կանոնին ընաւ վերաբերութիւն մի չունի։ վասն զի «յաշխարհն» յատկացուցիչներուն վրայ դրուած ըլլալով ալ հարկ չմնար միւս յատկացուցիչներուն վրայ ալ դնել՝ որք «և» շաղկապով կապուած են։— իսկ «զկայսերն և զԱստուծոյն» այսպէս չէ։ Հայր Դուրեան՝ նոյն բառերն Հայր Արսէնէն առանց յօդի ընդունած ըլլալը՝ կրնար յառաջ բերել (Քեր. ի պէս զարդ. 1020)։ կրնար նաև նոյն կանոնին համաձայն ուրիշ օրինակներ տալ, բայց սովորական չըլլալով՝ պէտք չէ հեռանիլ։ կիրթ ի մոր ունելով Քերականութեան սահմանն, թէ «Քերականութիւնն է հմտութիւն այնոցիկ որք ի Քերթողաց։— բաղում անգամ ասացեալք են»։

Գ.— Ս. Է.Փ. Խանճեան «Վէրսի վերայ եղեն» խօսքին մէջ՝ «ի վերայ» բառը զօրութեամբ խնդիր մ'ունի, հետևարար նախադրութիւն է կ'ըսէ, իսկ Հայր Դուրեան մակբայ կ'ընդունի առանց խնդրոյ դրուելուն համար։ Այս նախադասութեան մէջ Մակբայ ալ կ'ըսուի առանձին առնելով, նախադրութիւն ալ՝ զօրութեամբ եղած խնդիրը մէկտեղ առնելով։ Այս տեսութեամբ երկուքն ալ կ'արդարանան, այլ աւելի բանաւոր է Մակբայ ըսել, մանաւանդ նորուսից չփոթութիւն չը պատճառելու համար։

Դ — «Որպէս թափիչք երկրի ոչ կարեն այնպէս ապիտակացուցանել» խօսքին մէջ՝ Հայր Դուրեան իւր ընդդիմախօսին զէմ կը պնդէ թէ «այնպէս» բառն աւելաղրութիւն է։ եթէ, կըսէ, «որպէս»ը թարգմանուի (ինչպէս, որու պէս նման)։ Դիտնալու է Հայր Դուրեան որ եթէ «այնպէս» բառն յայտնի դրուած չըլլար և իւր ըսածին պէս թարգմանենք, տրդարև վայելուչ զեղչում մի ըրած կըլլանք, բայց աւելաղրութիւն է չենք կրնար ըսել, վասն զի յիշեալ խօսքին մէջ «այնպէս բառը թէ՝ զօրութեամբ իմացուի և թէ՝ յայտնի դրուի, որոշ նշանակութիւն մ'ունի, որուն վերայ ընդարձակ բացատրութիւն տալու հարկ չենք տեսներ՝ մեկին և բացայայտ ըլլալուն համար։

Ե. — Ս. Է.Փ. Խանճեան «Հրամայեցաւ ի տեառնէ վիշապ ձկան» խօսքին մէջ՝ «վիշապ» բառը բացայայտիչ է կըսէ. իսկ Հայր Դուրեան կը պնդէ թէ ածական է ձկան։ Մեր լեզուին մէջ շատ տեղ ածականն ու բացայայտիչն կարծես իրարու մերձաւորութիւն մի ունին. այս տեսութեամբ մեր երկու վիճաբաններն իրաւանք ունին փոխադարձ պնդելու։ այլ եթէ երկրէն քննելի, բացայայտիչը միշտ ածականէն կը տարբերի։ Հայր Դուրեան նկատելով որ «վիշապ»ը խոշորի և մեծի նշանակութիւն մի կը բերէ, դիտնալով միանգամայն որ մեծն ու խոշորն ածական են, հետևաբար «վիշապ» բառն ածական ճանչնալու սխալանաց մէջ ինկած է։ և կը տարակուսի թէ «ինչպէս կարելի է «վիշապ» ըսելով «ձուկ» իմանալ, կամ «ձուկ» ըսելով «վիշապ» հասկընալ։»

Ինքնաբերաբար «վիշապ» բառը գործածելով՝ կարելի չէ ձուկն հասկնալ, ինչպէս մինակ Եղիշէ ըսելով՝ չեմ կրնար վարդապետ իմանալ, բայց երբ Եղիշէ վարդապետ ըսեմ. այն ատեն կարելի է Եղիշէն վարդապետ հասկընալ, և վարդապետն ալ Եղիշէ։ Այսպէս վիշապ ձուկն որ ըսուի, ալ այնուհետև վիշապ ըսելով ձուկը կը հասկցուի, և ձուկն ըսելով՝ վիշապը։ Եթէ վիշապը լոկ խոշորի և մեծի նշանակութիւնն ունի, ինչպէս կը կարծէ Հայր Դուրեան, և ոչ թէ մեծամեծ ձուկերու կամ օձերու յատկացած անուն մը, ինչո՞ւ բառապրոց մէջ դպական կը նշանակուի, և ինչո՞ւ որ և իցէ քանակութեամբ խոշոր կամ մեծ իրի այդ բառն ածական չենք կրնար տալ՝ դպականութենէն զայն մերկացնելով։

Զ. — Յ նախդրին համար՝ Հ. Դուրեան՝ տրական խնդիր կանուս կըսէ, թէպէտ և անորոշ հայցական խնդիր առնուլն ալ չմերժեր. այլ հին դրութեան աւելի հակամէտ կերևայ՝ երբ իւր ընդդիմախօսին կըսէ. «Պ. Յոդուածագրին եթէ քիչ մը մտածէ, կրնայ իմանալ թէ ի՞նչ տեսակէտով հին քերականք այսպէս կըսէին։»

Հին քերականք Յ նախդրին խնդրոյն «որպէս» հարցման պատասխանը տեսնելով՝ այդ սխալ կանոնը կ'աւանդեն. Յ նախդիրը միայն անորոշ հայցական կառնէ. երբէք չըսուիր «ցինձ, ցնմա» ևայլն։

Զեմք գիտեր թէ Հայր Դուրեան՝ որ քանի մը վարժարաններու մէջ Հայերէն կաւանդէ եղեր, հին քերականութիւններու վրայ կը դատասխսէ թէ նորերու։ Եթէ հիններով կը դատասխսէ, աղոր ըսելիք չկայ. իսկ եթէ նորերու դրութեանը կը հետևի, ի՞նչ հարկ կայ այս տեսակ խնդրոյ մէջ հիններն օգնութեան կոչել . . . ։

Միւս կէտերը չեմք ուզեր դիտութեան առնուլ, զի արդէն Հայր Դուրեան ուղղակի կամ անուղղակի յետս կոչած է զանոնք՝ զմանս անուշադրութեան և զայլոն ապապրութեան ընծայելով։

Անշուշտ այն մեր հակիրճ տեսութեամբ երկու կողմն ալ իրաւախոհ ըլլալով, կը յորդորուին այսուհետև դրել և խօսիլ այնպիսի նիւթերու վրայ, զորս ազգին վերականգնութիւնը կը պահանջէ։

7 սեպտ. 1880 Տ. ՄԱՆԱՎԵԱՆ

Կ. Պոլիս

ԱԶԳԱՆՈՒԷՐ-ՀԱՅՈՒՀԵՍՅ ԸՆԿ.

ՔԱՋԱԼԵՐԱԳԻՐ ԴԵՐ. ՕՐՄԱՆԵԱՆԷ

Կ. Պոլիս 12 սեպտ. 1880

. . . Խմբագիր Տէր.

Կը խնդրեմք որ բարեհաճիք հրատարակել ձեր թերթին մէջ՝ Դեր. Հայր Օրմանեանի առ Ազգ. Հայուհեայ ընկերութիւնս յղած քաջալերական նամակն և Այլաշերտի ազգայնոյ խնդրագիրն, զոր նոր Դեր. Հայր Օրմանեան մեզ կը յանձնարարէ։

Հաճեցէք, . . . խմբագրապետ, ընդունիլ կանխաւ մեր շնորհակալիքն ու յարգանքը։

Մնամք յարգանօք

Ի դիմաց Ազգ. Հայ. ընկ.

Կեդր. Գրաս. Ժողովոյ

Աստեղագրիր Աստեղագիտ

Բրէսոբեան Ա. Աբրոնոֆ Մարիամ Պեզրեան

Սրբազնագոյն Պատրիարքարան

Բարձր Հայոց

Թիւ 53

Կարին 12 Յուլիս 1880

Ազգանուէր Հայուհեայ ընկերութեան բարեջան Տնօրէն խորհրդոյ և ամենայն ընկերուհեայ Ազնուասիրտ Տիկնայք և Նազելի Օրիորդայ.

Ողջոյն 'ի Տէր և օրհնութիւն.

Մեծ հրճուանօք ընդունեցաք և ընթերցաք եմ մայիս 3 ամսաթիւ ձեր նամակը, որով հնարհակալիք ինձ կը յայտնէիք իրր իգական սեռի իրաւանց պաշտպան, պարտուցը ուսուցիչ և բարի գործոցը քաջալեր հանդիսացած ըլլալուս։ Նոյնպէս այն խօսքերն առ թիւ՝ որով Հայրենեաց փրկութեան գործոյն կէսն Հայուհեաց ջանքերէն սպասելը յայտնած էիք համարձակ։ Շնորհակալ եմ Ձեր այս մտոյն առ իս ցոյց տուած անկեղծ համակրանացը և այն երախտապարտական զգացմանց՝ որոց արժանի ոչինչ կրցած եմ առնել արդեամբ, եթէ ոչ եռանդուն փափաք մը զգալ և զգացած արծարծելու փութալ։ բայց և այսքաղցը է ինձ Ձեր շնորհակալեաց նուէրն, Անձնուէր Հայուհիք։ վասն զի կատարեալ համոզմամբ թէ ազնիւ սիրտ մը կը կրէք և առ Հայրենիս բուռն եռանդ մ'ունիք, որոյ համար եղած խօսքերն իսկ մեծ նշանակութիւն կ'ստանան Ձեր քով և այնոց երախտապարտ կը ճանչնաք զՁեզ։

Ազնիւ Հայուհիք, ամեն Հայ որ կարողութիւն ունի խորհրդածելու ազգին ներկայ և ապագայ պահանջմանց վրայ, և խնամասիրելու թէ ինչ կը զգայի Հայուն 'ի փրկութիւն հանդուսած պէտք է ըլլայ թէ սրտական սեռի դատարակութենէն ոչ նուազ իգականին դատարակութիւնն ալ հարկաւոր է, և ինչ որ խօսած եմ ես և քարոզած այս ճշմարտութեան նկատմամբ, մի՛ կարծէք թէ լոկ խրախուսական բառեր են, այլ բուռն իսկ համոզման և փափաքանաց արտայայտութիւնը, որոց իրագործութիւնը տեսնել շատոնց արդէն կը ցանկայի, և ուրախ եմ որ իրականացնելու գործի մը ըլլալու գիրք մըն ալ հաստատուցաւ ինձ կամ.ք ժողովրդեան և հըրամանաւ մեր Դլխոյն։

Դուք իսկ համոզուած էք անշուշտ մինչ Հայրենի փրկութեան գործոյն կատարման եռանդեամբ՝ իգական ձեր սեռին դատարակութեան հոգը յանձն կառնուք, բայց գիտացէք, Տիկնայք և Օրիորդք, գիտացէք թէ ինչպէս դուք կրնաք երեսակայել վասքարի ափանց վրայ շրջելով, շատ հեռի է 'ի ճշմարտութենէն՝ զոր կ'զգայ ոք երբ երբեմն դիս Հայրենեաց աւերակներն համբուրելու բաղդին կ'արժանանայ. ուստի ինչ որ ընէք ազգային օրիորդայ կրթութեան և դատարակութեան ծառայման համար։ տակաւին գոյզն է իրական կարողութեան հետ բաղդատելու։ Զեմ ուզեր ձեր փափուկ սիրտը տրխլեցնել աւելի ճշդրտագիր պատկեր մը ներկայացնելով Հայաստանի դաշտօրէից վիճակին. այլ կը յորդորեմ սիրով զՆազդանուէրացդ խումբ նոխանձելի, թո՛ղ չմոռանան երբէք ձեր սրտեր այն խաչընդատներու դէմ՝ որք դժբաղդաբար բնական դարձած են ամեն բարեպատակ և առաքինական գործոց մէջ։ Անձնուէրաց անուն առած՝ անձնուիրութիւն ուխտած էք դուք առ Հայրենիս և առ Ազգն. յարատևեցէք, յառաջացէք, քաջալերեցէք, գրամ հաւաքեցէք, վարժարաններ բացէք, վարժուհիներ հասուցէք, և օրքան կարէք՝ դուք իսկ անձամբ նահատակեցէք. այսպէս միայն կարեմք մեք հասնիլ այն նպատակին . . . որու կը դիմեմք։

Վեհ. Կաթողիկոսին Հայոց օրհնագիրն ըստ Ձեր բաղձանաց պատրաստ եմ ընթեռնուլ 'ի լուր ամենեցուն, և մնագիր եմ Հայուհեայդ Ընկերութեան օժանդակ ճիւղ մը պատրաստել 'ի Հայուհեայն Կարնոյ վիճակին, մանաւանդ երբ բազմադակ Հայուհիքդ որ անջատեալ ընկերութիւններով նոյն նպատակին կը դիմեք. Միացեալ ընկերութեանց բարի օրինակին նախանձելով Ձեր ջանքերն 'ի մի միայնեք։

Ողջունելով զՁեզ 'ի Քրիստոս և մաղթելով 'ի վերայ Ձեր զօրհնութիւն երջանկայիշատակ հարցն մեր, 'ի միջոյ Հայրենական աւերակաց և 'ի բարձանց տառապեալ երկրիս Հայաստանեայց կ'համբուրեմ զձեռս առ Տէր և կը խնդրեմ որ արդիւնաւորէ Ձեր վաստակն և

Ձեր նամակը, որով հնարհակալիք ինձ կը յայտնէիք իրր իգական սեռի իրաւանց պաշտպան, պարտուցը ուսուցիչ և բարի գործոցը քաջալեր հանդիսացած ըլլալուս։ Նոյնպէս այն խօսքերն առ թիւ՝ որով Հայրենեաց փրկութեան գործոյն կէսն Հայուհեաց ջանքերէն սպասելը յայտնած էիք համարձակ։ Շնորհակալ եմ Ձեր այս մտոյն առ իս ցոյց տուած անկեղծ համակրանացը և այն երախտապարտական զգացմանց՝ որոց արժանի ոչինչ կրցած եմ առնել արդեամբ, եթէ ոչ եռանդուն փափաք մը զգալ և զգացածս արծարծելու փութալ։ բայց և այսքաղցը է ինձ Ձեր շնորհակալեաց նուէրն, Անձնուէր Հայուհիք։ վասն զի կատարեալ համոզմամբ թէ ազնիւ սիրտ մը կը կրէք և առ Հայրենիս բուռն եռանդ մ'ունիք, որոյ համար եղած խօսքերն իսկ մեծ նշանակութիւն կ'ստանան Ձեր քով և այնոց երախտապարտ կը ճանչնաք զՁեզ։

Ազնիւ Հայուհիք, ամեն Հայ որ կարողութիւն ունի խորհրդածելու ազգին ներկայ և ապագայ պահանջմանց վրայ, և խնամասիրելու թէ ինչ կը զգայի Հայուն 'ի փրկութիւն հանդուսած պէտք է ըլլայ թէ առական սեռի դատարակութենէն ոչ նուազ իգականին դատարակութիւնն ալ հարկաւոր է, և ինչ որ խօսած եմ ես և քարոզած այս ճշմարտութեան նկատմամբ, մի՛ կարծէք թէ լոկ խրախուսական բառեր են, այլ բուռն իսկ համոզման և փափաքանաց արտայայտութիւնը, որոց իրագործութիւնը տեսնել շատոնց արդէն կը ցանկայի, և ուրախ եմ որ իրականացնելու գործի մը ըլլալու գիրք մըն ալ հաստատուցաւ ինձ կամ.ք ժողովրդեան և հրամանաւ մեր Դլխոյն։

Դուք իսկ համոզուած էք անշուշտ մինչ Հայրենի փրկութեան գործոյն կատարման եռանդեամբ՝ իգական ձեր սեռին դատարակութեան հոգը յանձն կառնուք, բայց գիտացէք, Տիկնայք և Օրիորդք, գիտացէք թէ ինչպէս դուք կրնաք երևակայել վասքարի ափանց վրայ շրջելով, շատ հեռի է 'ի ճշմարտութենէն՝ զոր կ'զգայ ոք երբ երբեմն դիս Հայրենեաց աւերակներն համբուրելու բաղդին կ'արժանանայ. ուստի ինչ որ ընէք ազգային օրիորդայ կրթութեան և դատարակութեան ծառայման համար, տակաւին գոյզն է իրական կարողութեան հետ բաղդատելու։ Զեմ ուզեր ձեր փափուկ սիրտը տրխլեցնել աւելի ճշդրտագիր պատկեր մը ներկայացնելով Հայաստանի դաշտաբնակ վիճակին. այլ կը յորդորեմ սիրով զՆազդանուէրացդ խումբ նոխանձելի, թո՛ղ չմոռանան երբէք ձեր սրտեր այն խաչընդատներու դէմ՝ որք դժբաղդաբար բնական դարձած են ամեն բարեպատակ և առաքինական գործոց մէջ։ Անձնուէրաց անուն առած՝ անձնուիրութիւն ուխտած էք դուք առ Հայրենիս և առ Ազգն. յարատևեցէք, յառաջացէք, քաջալերեցէք, գրամ հաւաքեցէք, վարժարաններ բացէք, վարժուհիներ հասուցէք, և օրքան կարէք՝ դուք իսկ անձամբ նահատակեցէք. այսպէս միայն կարեմք մեք հասնիլ այն նպատակին . . . որու կը դիմեմք։

Վեհ. Կաթողիկոսին Հայոց օրհնագիրն ըստ Ձեր բաղձանաց պատրաստ եմ ընթեռնուլ 'ի լուր ամենեցուն, և մնագիր եմ Հայուհեայդ Ընկերութեան օժանդակ ճիւղ մը պատրաստել 'ի Հայուհեայն Կարնոյ վիճակին, մանաւանդ երբ բազմադակ Հայուհիքդ որ անջատեալ ընկերութիւններով նոյն նպատակին կը դիմեք. Միացեալ ընկերութեանց բարի օրինակին նախանձելով Ձեր ջանքերն 'ի մի միայնեք։

Ողջունելով զՁեզ 'ի Քրիստոս և մաղթելով 'ի վերայ Ձեր զօրհնութիւն երջանկայիշատակ հարցն մեր, 'ի միջոյ Հայրենական աւերակաց և 'ի բարձանց տառապեալ երկրիս Հայաստանեայց կ'համբուրեմ զձեռս առ Տէր և կը խնդրեմ որ արդիւնաւորէ Ձեր վաստակն և

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amériquesont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères*
G. L. DAUBE et Cie, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

Զանք և իւր խնամոց ներքև պահպանել զՔեզ և զՔերայինս ամն յաւիտեան ի յառաջադիմութիւն և ի միխիթարութիւն համօրէն Հայութեան։

Ողջ լերուք ի Տէր զօրացեալք յամենակարող աջոյ Բարձրելոյն։

ՄԱՂԱԲԻԱ Վ. ԴՐ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ
Ա.-ՔԻՆՈՐԴ ԿՐՕՆՈՅ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ
Գանգրոյ ապտոնոյ է կ. Պոլիս

(Շարունակութիւն)

Մեծապատիւ Տեարք	Ոսկի դահեկան
Մ. Նազար Նաւասարեան	50
Կարապետ Կ. Ինճէյեան	50
Պօղոս Զատէեան սենեկապետ	50
Միրաք Մալխասեան	50
Յակոբ Գարակիւլէեան	50
Ագիպի Թրապիզոնցի	50
Միսակ Վենեփիկեան Սարգիս Տամլամեան	50
Նուվանի	50
Գէորգ Գասլիեան	50
Սեդրակ Տէմիրճեան	50
Մ. Քէչոմբէ Մեծմօրաքեան	50
Վարդերէս Գարակէօզեան	50
Եսվան Մէրկիւրեան	50
Գէորգ Կ. Մերճանեան	50
Միրզոյ Խորիկեանց	50
Յովհան Մէրկէրեանց	50
Կեսարացի սմն	50
Խաչատուր Յ. Աբրահամեան	50
Յակոբ Գասլաղճեան	50
Բարեսէր Յոյն մը	50
Սեդրաք Քիւլիճանճեան	50
Գէորգ Մահմուրեան	50
Աղէս սենեկապետ	50
Յակոբ Գարակիւլեան	50
Մ. Յակոբ Հաճի Պալըեան	50
Սիմոն Խաչատուրեան	50
Յակոբ Աբանիկեան	50
Աւաքէլ զարուճու շուկայի	50
Յարութիւն Սիղէն	50
Միրզոյ Գարակէօզեան	40
Գէորգ Լուսարարեան	25
Աբ. ահամ Պահճէեան	25
Միսաք Տամլամեան	25
Յակոբ Ինճէյեան	25
Մարգ. ոս Աւագեան	25
Մովսէս Աբրիարեան	25
Յակոբ Պօղոսանճեան	25
Սարամ Սէպուհեան	25
Գասպարի	25
Նիդոլարի	25
Բարեպաշտ Յոյն մը	25
Բարեպաշտ Յոյն մը	25
Գէորգ Պաղալեան	25
Յակոբ Ա.հարոնեան	25
Գէորգ Թոմլեան	25
Հայ սմն	25
Նորատն Նօրատն սղլու	25
Մ. Յակոբ Մէրտինեան	25
Ալէքսան Թէլլալեան	25
Յարութիւն Ագաւնեան	25
Սուքիաս Էմնեան	20
Մանուկ Մելքոնեան	20
Անասնաքի	20
Գրիգոր Գանարեան	20
Յովհաննէս Սահակեան	5
Մկրտիչ Կիրակոսեան	5
Ոսկի դահեկան	9380

(Շարունակելի)

ԱԶԴ

Հայկական Արուեստասէր ընկերութեան Ընդհ. ժողովը նիստ ունի յառաջիկայ կիւրակէ օր, 21 սեպտ. ի կեդրոնական վարժարան Գալատիոյ։

Առեւանը պիտի բացուի ժամ ճիշդ 6 1/2ին։

Առեւանդպիր Առեւանապետ
Գ. Աբէռեան Մ. Թէքէնէլեան
16 սեպտ. 1880
Կ. Պոլիս

ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԶԻ ԿԱՅ

Մահմուտ փաշայի գլուխը կարկանդակագործի (պէօրէկճի) խանութին կից 200 թիւ Մաղազան փարիզու նորաձև ամեն տեսակ պատրաստ զգեստներ կը վաճառուին 0/0ին 40 զեղչով 3

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՄԻԱՅԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՅՈՑ

ԴԵՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԳՐՈՒԹԻՒՆ
Յ-Ջ-Ե-Ի Վ-ՈՒԼԷԱՆ
8 Տեարակի մէջ ամփոփուած

Հեղինակին բազմաջան աշխատութեամբ, մեծ խնամքով և մաքուր վիմագրութեամբ պատրաստուած այն գեղագրութեան տեսակներու Ա և Բ արդէն հրապարակ ելած և միւսներն ալ մօտիս տակ են։

Այս տեսակ օգտակար գործ մը՝ որ իւր տեսակին մէջ առաջին անգամ լոյս կը տեսնէ ազգային հասատաստութեան մը ձեռօք, թէ՝ գիրուսոյց եղանակաւ, թէ՝ գիրերու վայելչութեամբը, և թէ գնոյն ժամանութեամբը՝ արժանի է որ ամեն ազգային վարժարանց մէջ մուտ գտնէ։

Իւրաքանչիւր տետրը կը բաղկանայ 24 էջէ, հատին գինն է 30 փարա արծաթ։ գլուցաց և հարիւրէ աւելի առանձնաներու համար մասնաւոր զեղչ կը լլլի։

Կեդրոնատեղին է Մխոցեալ Ընկերասէրները, Կալաթա–Կէօշէ–Օղուրլուխան, թիւ 13։ կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով։

Հայոց Մխոցեալ Ընկերութեանց կը-նիքը չերոյ օրինակները անվաւեր են։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ
Գրեց Նազար Յ. Դօրոյեանց

Ա.հատասիկ բնաբեր երկասիրութիւն մը, որով Մեծ. հեղինակն իւր ողջամիտ դատողութիւններն և մանրամասնագ հետազօտութիւններով խիստ մեծ ծառայութիւն մը կը մատուցանէ ազգային ամենէն-կենսական, այն է դատաբարակութեան խնդրոյն։

Այն գործը 100 մեծադիր երեսներէ բաղկացեալ է, և գեղեցիկ տպագրութեամբ Պարսիզպանեան տպագրանէն ի լոյս ընծայուելով՝ կը ծախսի Եէնի–ճամի Զիլինկիրլէր ճատէսի, թիւ 24 Ղուկասեան գրատունը։ գին 5 գրշ։

ԾԱՂԿԱԲԱՂ ՀԱՅՈՒԱԾՔ
ՅՕՏԱԲԱԳԻ ՄԱՏԵՆԱԳԻՐԱՅ
Թարգմանութիւն Մխիթ. Միսրանից

Մաք Եէլոդ
ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով։

ԻՔՍԻՅՐԻ
ԷԼԻՖՊԱՅԻ ՕՍՄԱՆԻ
Մի օրուան մէջ ուսանելի

Մինրան էֆ. Արիկեանի սոյն նոր Քերականը՝ որ փորձառութեամբ շինուած է, և թէ Թուրքերէն լեզուին ընթերցանութիւնը մի օրուան մէջ ուսանելու դիւրութիւնը կընծայէ, միանգամայն գեղագրութիւնը սովրելու համար ալ, իւրաքանչիւր հատուածին կամ բառին դէմ ձեռագիր ևս կը պարունակէ։ կը ծախսի ամեն Հայ գրավաճառաց քով, գին 100 փարա։ 10 հատէ աւելի առնողներու 100ին 20 զեղչ կը լլլայ։

ՄԷՏԷՕՐԱ.
ԱԶԳԱՅԻՆ ՆՈՐ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Մէտէօրայի մէն մի հատորին գինն է մէկ արծաթ մէճիտիէ։ կը ծախսուի Իզմիր, Գ. Մսերեան վաճառատունն ի մեծ Վէզիր խան թիւ 33, և գրատունն ի Սէրվիլի խան թիւ 17։ —Կ. Պոլիս Պ. Մերզա Մըսերեանի, գրավաճառ Պ. Պ. Ս. Ղուկասեանի և Յովսէփ Գալֆիեանի քով։

ՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՁՈՀԵՐԸ
Գրեց Հ. Կ. Ամպոռէ
Աւաջարկութեամբ Պարզասէր Հայուհեաց ընկերութեան

Կարևոր գիրք մը, որ Հայ–իզական սեռին վրայ կը խօսի, տնտեսութեանց արդելք եղող դեղումները կը յիշէ, և ընդհանուր կերպիւ, ուշադրութիւն կը հրաւիրէ ազգային ներքին բարեկարգութեանց մի կարեւոր ճիւղին վրայ, որ ընտանեկան կեանց հետ յարաբերութիւն ունի։ Ամեն սեռի և ամեն կարգութեան տէր ազգայնոց ուշադրութեան և խորհրդածութեան արժանի է։ Գինն է 10 զրշ։

ՏԻԿԻՆ ՄՈՆՍՈՐՕ
Հռչակաւոր Ալէքսանդր Տիւմայի և Օկիւսթ Մաքէի ամենէն ընտիր թատերախաղերէն մէկն է, զոր թարգմանած է Պ. Ա. Գ. Գասէվէլեան։ Սոյն գործը Զմիւռնիայէն հատած ըլլալով, կը ծախսի Եէնի–ճամի, Զիլինկիրլէր ճատէսի թիւ 2 Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով. գին 7 զրուշ։

ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ
Հրատարակեաց Ե. Մ. Տնտեսեան

Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով, և Զիւմպիւլլի խան թիւ 47 Ե. Մ. Տնտեսեան տպարանը, գին 6 զրշ։

Պ. Նարայր Բիւզանդացւոյն Գաղղիերէնէ Հայերէն ընդարձակ բառարանին տպագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև 'տասնեւեօթներորդ թերթն հրատարակուած։ Այս այժմ կանոնաւոր կերպով շաբաթը մէկ թերթ կ'ելնէ, քանի մը շաբաթ յետոյ երկու թերթ ելնել պիտի սկսի։ Նոքա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ մէկ ու կէս ոսկի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ դնել, որ 60 փարա է։

Գլխաւոր մթերանոցն է Ֆրէնկեան գրավաճառանոցը. կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով, և Արշակ էֆէնտիի թղթավաճառանոցն ի Գալաթիա։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ
ՏԱԾՈՒՄՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ
Խրատագրեալ Գաղղիոյ առողջապահական ընկերութեան յանձնաժողովէն
Եւ թարգմանեալ
Ի Տոքթոր Տ. Ս. Փէչոմոլճեանէ

Ժողովրդոց անման կամ նուազման պատճառներէն գլխաւորին՝ այն է մանկատաժութեան բաւ կամ չուռի եղանակին վրայ խօսող ամենակարեւոր գործ մ'է, ամեն ծնողաց ընթերցմանն արժանի։

Կը ծախսուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով։ Գին 3 զրուշ։

ՆՈՒԱԳԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆՔ
Բովանդակութիւն
Թիւ 11 Տէր կեցո՛ զՀայաստան։ Հապա քաջազունք։
Թիւ 12 Արտասուք.

Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով, գին մէկ տեսարի 2 զրուշ մէճիտ. իսկ 24 թուոց բաժանորդագրին 40 զրուշ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Սարրաֆեան և ընկերութեան գործակալութիւնը պատիւ ունի արդոյ հասարակութեան ծանուցանել հետեւեալները։

1. Կալուած այսինքն տուն, խանութ, պանդոկ, ագարակ, պարտէզ և հող ունեցող և զանոնք կամ վաճառել և կամ վարձու տալ ուզող անձանց անուանց արձանագրութեան համար տումար մը բացուած է, որպէս զի իւրաքանչիւրին պատշաճաւոր գործերն դիւրութեամբ ի գործ դրուին։

2. Ընկերութեանս գործակալութիւնը համիւաւոր սեղանաւորաց հետ յարաբերութեան մտնելով թէ Կալաթիայի և թէ Պոլսոյ կողմերը գտնուող և իրեն հանոյ երեւցող քարուկիր տուն կամ խանութ, գոհարեղէն, ոսկեղէն և արծաթեղէն ինչք ու վաճառք դրաւ դնելով, դրամական փոխառութիւն ընել ուզող անձանց չափաւոր տոկոսով և դրաւին բնական արժէքէն 30 0/0 զեղչմամբ հաշիւ մտնելու պայմանաւ դրամն պիտի կարենայ դնել։

3. Ընկերութեանս գործակալութիւնը ամեն տեսակ վաճառք կամ կարասիք վաճառելու և դնելու և դիւրագնի ապահովութեան դնելոյ տալու փափաքող անձանց դիւրութիւն մը ընծայած ըլլալու բաղձանքով սոյն պաշտօնը ստանձնած ըլլալով վերջապէս թէ դրամատերերու, թէ դրամի պէտք ունեցողներու և թէ վերոյիշեալ ընկերութեան անձամբ կամ գրով դիմելու տեղերին յոյժ զոհ ըլլալնին կը յայտարարէ։

Կալաթա խավեար խան թիւ 67

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
ԷՍՀԱՄԸ ՕԻՄՈՒՄԷ

Երկկ Իրիկուն գոցուեցաւ		10,11
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,10
Կէս օրին		10, 6
Բաժնեթղթի երկրամասի	Ֆր.	26,75
Թղթադրամ	Օսմ. ղրշ	1220
Թրամուայ	»	590

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ
17 Սեպտեմբեր

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. ղրշ.	4, 5
» Փոխառութեան	»	3,
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7,25
Բրէսի ժէնէրալ	»	3,26
Փոխ. 1863	Ֆր.	51,
» 1865	»	48,50
» 1869	»	48,
» 1872	»	16,75
» 1873	»	46,50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
18 Սեպտեմբեր

Անգլ. ղրշ	ղրշ.	110 15
Նարոլէոն ոսկի	»	87 28
Խրիսթոսի Ռուս	»	90 8
Ռուսական թղթադրամ. 9 բոլ.		
Գերմանիոյ	ղրշ.	51 20
Մշնարանի տարբերութիւն	»	7 5
Հինգնոց	»	212 20
Վեցնոց	»	128 10
Մէկ մարկը	»	213 30
Պղինձ	»	550
5 փարանոց	»	220

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Գօնթի եղբարք և Շահինի ընկերք պատիւ ունին ծանուցանել Յարգոյ հասարակութեան որ իրենց պատրաստած ընտիր ծխախոտներովը յաճախորդներն առաւել եւս գոհացնելու նպատակաւ 'ի վաղուց անտի ծխախոտի արուեստի մէջ հանրածանօթ Տէմիրդափուլեանեղբարց հետ ընկերացած են, որով յաճախորդք սչ թէ միայն Եէնիճէի առաջին կարգի ծխախոտաց և ոլիկարներու ընտրութեամբը, այլ իրենց յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբը շատ գոհ պիտի ըլլան։

Տաճկաստանի և Եւրոպիոյ բոլոր կողմերէն ուղղեալ ամեն տեսակ և ուղուած թանակութեամբ թէ՝ տեղւոյ և թէ՝ ջարդած վաճառատոյ յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին և անմիջապէս կը ղրկուին։

Ծանօթութիւն. Փաքէթներն իրենց նախկին անունը պիտի կրեն, բայց հինէն տարբերելու համար վրան տպագրեալ «Տէմիրդափուլեան Եղբարք» պիտի նշանակուի։

Եւրոպիոյ կողմերէն յանձնարարողք կառավարութեան շնորհիւ Պանդրոլի տարբեր տարիներ համար 100ին 20 զեղչ կը լլլուի։

Վաճառատուներն են.

Ղալաթիա Սանտրքճիլար թիւ 130
Զրնտան–Գափու Զէօմլէքճի „ 29
Լէր.
Էմին էօնիւ „ 56
և բոլոր օտար վաճառատեղիք։

Ընկերութեանս ուղղեալ նամակաց հասցէն պէտք է լինի (Տէմիրդափուլեան Եղբարք, Գալաթիա Սանտրքճիլար թիւ 130)։

Յ. Գ. Ուշադիր որ սոյն ընկերութիւնը հատատած եմք այսու ամենայնիւ մեք մեր նախկին ծխախոտի գործարանը կը շարունակեմք առանձնաբար, որոյ ելից գլխաւոր վաճառատեղին է Զրնտան–Գափու Զէօմլէքճիլեր թ. 29։

Տէմիրդափուլեան Եղբարք

ԻԼԱՆ

Հարպիէ Շապիր անպարը իշուն միւղայեա օլունաճագ օրան 15,000 քիլէսէն 20,000 քիլէյէ գատար մահսուլի ճէտիտատէն թունա շարիրինն պէհեր քիլէսի 15 գրյէսէն նօղտան կէլմէմէք վէ բէսմի կէօմրիւկի իլէ թէսլիմնէ գատար քեռֆիֆէի մէսարիֆի միւթէահիւտինէ ալիա օլմագ, վէ թարիխի գարարատան իթիպարէն եէվմկյէ 1500 քիլէսէն 2000 քիլէյէ գատարը թէսլիմ օլունարագ արդասը ալընմագ վէ պատէթ թէսլիմ նըսֆ նըսֆա 2 գըթա մազպուզ սէնէտի միրիլմէք վէ էսմանը մազպուզ սէնէտինին վիրուտիլլէ մուասէլէսի խիթամընտա նըսֆը հէման վէ նըսֆը տիկէրի տախի մէգքիւր թարիխատէն իթիպարէն 15 կիւն միւրուրինէ Օսմանը լիրասը 100 զրուշ հիսապը իլէ լէվազիմաթ տաիրէսի վէգնէսոնէն վերլմէք վէ մէօհիւրէնէն նիւմունէսինէ մրթապրգ պուլունմագ չարթը վէ չէրայիթի սայիրէսիլլէ պէհեր քիլէսի 14 զրուշա թարիպի էօհատէսինէ օլուպ իլլուը բումինին 18 նճի բէնճէնպիհ կիւնիւնէ գատար հեր կիւն միւնաքասը պիլ իճրա եէվմի մէգքիւրատ գարարը գաթիսի վերիլէճէյինատէն, իթայէ թարիպ օլանարքն վէ երիմինճի ճիւմա իրթէսի կիւնիւ եւրոպէ 3 թէնղիլինէ բարիպ պուլունանարքն հարպիէ նէգարէթի լէվազիմաթը տայրէսինէ կէմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվամի օլուզու հալատ իսէճէքլէրի թէնղիլաթը միւմգա վարագ այի սահիհա իլէ տայիրէի մէգքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։

13 իլուլ 96 1

ԶԵՐՄԻ ԴԵՂ.

Տոքթոր Այերի Ջերմի դեղը ամեն որ և իցէ տեսակ Ջերմ խոկոյն կը բժշկէ. Այս դեղ մը որ ատոր չափ օգտակար ըլլայ Ջերմի, Ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ առ դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն։ Արդէն Պոլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է առ դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարդը։ Դեռ ուրիշ տրամի չափ հիւանդ եղէ խմելու է իրրև մաքրողական դեղ ու եւ ետքը առ Ջերմի դեղէն (Ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէյմէկ անուշի գրդալ ու Ջրի հետ խառնելով խմելու է, անմիջապէս կանցնի։ Ցզայոց աւելի քիչ տալու է. կը ծախսի՝ Դ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

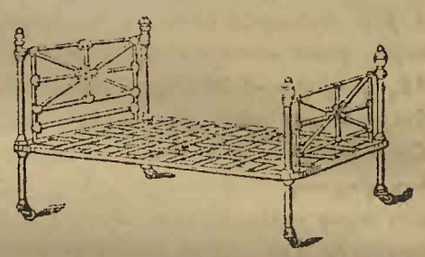

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ.

Աղնիւ և հատարակ քարեօրաներ երկամէ փարայէ, ամեն գիներ ալ կը ծախսի, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

ԱՅԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մազերուն թափիլը չուզեր, «Այերի Վիկօր» կոչուած մազի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մազի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մազ չլմփելու համար կը ծախսուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ Վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով ապացուցուած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անոնք որ իրենց մազերուն դեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզղջան։ Թափելու վրայ եղող մազերը կը հաստատէ ու կամրապնդէ, թափածներուն տեղը մազ կը բուսցնէ երբոր մազերուն արմատը վնասուած չէ, ու ճերմկած մազերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը չիշերուն հետն է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մարմնը կը կակուղցնէ ու լեզի ջուրով ալ կը փրը փրրի, տեսակը խիստ աղնիւ ու գինը շատ ժամն է. կը ծախսուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի գաղ մասն։

ԽՄԲԱԳԻՐ–ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԵՒԹԻՃԵԱՆ